

Hodnocení Středočeské krajské soutěžní přehlídky
vyspělých amatérských divadelních souborů 1988

Program XII. ročníku Středočeské krajské soutěžní přehlídky vyspělých amatérských divadelních souborů v r.1988 byl selekcí z poměrně širokého vzorku inscenací, doporučených z okresních přehlídek či výběrových řízení. Z 24 inscenací jich bylo vybráno 9 pro soutěžní část a 2 pro představení hostů na závěr přehlídky. Přehlídka se uskutečnila v průběhu celého měsíce března v tradičních místech v Hálkově divadle v Nymburce a v Tylově divadle v Rakovníku.

Program 1. částí - Středočeských divadelních her v Nymburce:

- DS Hálek DK ROH Železničářů Nymburk - Jiří Hubeč - Generálka
- DS Specifik DK ROH Spolana k.p.Neratovice - Pavel Fiala -
- Třešňová alej
- Slánská scéna ZK ROH Slaný - A.N.Ostrovskij - Kdo hledá,najde
- DS Tyl MěKS Rakovník - Jaroslav Kodeš - Cirkus

Program 2.části - Wintrova Rakovníka:

- DS Tyl MěKS Rakovník - Grigorij Gorin - Ten,který nikdy nezalhal
- Theatrum mobile MěKS Čáslav - Vladimír Krúpa - Změna programu
- DS Tyl SKP LIAZ Mnichovo Hradiště - Daniela Fischerová -
- Princezna T.
- Scéna KaSS Kralupy n.Vlt.- W.Shakespeare - Večer tříkrálový
- Divadlo AHA! MěKS Lysá n.L. - Miroslav Pokorný - Taková hra
- Dětský hudebně dramatický soubor Hostivít ZŠ Hostivice - Dana Říhová - Tragédie převeliká o dobytí Milána (hostující)
- Nové divadlo KD kpt.Jaroše Mělník - Aldo Nicolaj - Tamboři (hostující)

Několikaleté úsilí o otevřenost přehlídky různým typům divadel, divadelním druhům a žánrům se letošním ročníkem podařilo

proměnit ve skutečnost, i když prozatím jen částečně. Logická převaha činoherních souborů dospělých, s inscenacemi interpretujících dramatické texty určené dospělému publiku, byla narušena hned třemi inscenacemi s dominujícím autorským přístupem (Cirkus, Změna programu, Taková hra). Svým způsobem k nim lze připočít i čtvrtou inscenaci - Třešňovou alej, již byl autor zároveň režisérem i scénografem. Poprvé jsme se oprávněně setkali s inscenací, jejímž adresátem je především dětský divák (Cirkus). V této souvislosti nelze pominout ani hostování dětského souboru Hostivít. Oprávněnost otevřenosti přehlídky potvrdily samy inscenační výsledky, neboť nejlépe vyzněly právě ty inscenace, v nichž myšlenková výpověď byla realizována na bázi jednoty autora a režiséra a v nejd^ením případě i interpreta.

Nejzjevnějším dokladem tohoto tvrzení je inscenace Takové hry souboru z Lysé n.L., která získala cenu za nejlepší inscenaci přehlídky a byla doporučena k účasti na Šrámkově Písku a Jiráskově Hronově. Soubor ve své inscenaci zúročuje svou cílevědomou snahu o vytvoření svébytné divadelní poetiky, vycházející z důsledného propojení všech složek inscenace: ze stylizovaného hereckého projevu, výtvarné znakovosti i výrazné zvukové, hudební a pěvecké složky. Miroslav Pokorný (cena za autorskou a režijní práci) nám prostřednictvím zdánlivě nesouvisejících epizod demonstruje nesmyslný a ve svém principu neměnný vztah jedince a společnosti, jehož jádrem je podvolení se manipulaci. Složitá struktura autorsko-režijního záměru je sugestivně naplněována všemi členy souboru, z nichž zvláště zaujala Martina Michálková (cena). Slova se mění v omšelou frázi, nahodilé slogany a dadaistické hříčky vytváří jakýsi antidialog, v němž slyšeno je pouze to, co chce být slyšeno. Tomu odpovídá i fyzické jed-

nání, které posunuto do nadsazené klauniády zdůrazňuje rozpor-
nost i pochybenost vzájemných vztahů. Důslednou je práce se
zvukem a světly. Ve výtvarné složce (cena Věře Markové za kos-
týmy) inscenace pracuje se širokou škálou barev, materiálů a
tvarů, podtrhujícími stylizací a nadsázkou, aby v propojení s
pohybem a aranžmá i expresivní hudbou (cena Petru Moravcovi za
hudební složku) umocnila metaforičnost výpovědi. Inscenace, v
níž nelze neobdivovat vysokou míru stylizace a nápaditosti,
která nepředpojatého diváka svou syntetičností nutí k zostře-
nému vnímání, současně nastoluje některé otázky nad svým myšlen-
kovým vyzněním. Jeho další zpřesnění by mohlo ještě více pod-
pořit potřebný apel, který je v ní obsažen.

Vedle souboru z Lysé n.L. zaujal nejvíce svým inscenač-
ním výsledkem soubor z Rakovníka ve hře Cirkus, jejíž scénář
připravil Jaroslav Kodeš na motivy knížky Fr.Kožíka Cirkus u
tří slunečnic. I v tomto případě jde o zdařilou výraznou autor-
sko-režijní práci (cena J.Kodešovi), která byla rovněž doporu-
čena na JH. O této inscenaci přinesla podrobnou informaci AS
č.2/88. Je třeba dodat, že se souboru z větší části podařilo
vyřešit její někdejší problémy. Jejich vyřešení však nechal
vyniknout některým dalším, zvláště pak nedůslednostem v uplat-
ňování zvoleného inscenačního principu. Uvedení hry na Wintrově
Rakovníku zároveň položilo i otázku, zda lze i po řadě repríz
a zkoušek zachovat spontánnost v hereckých akcích. Přes nově
vyvstálé, leč řešitelné, problémy i onu položenou otázku je
rakovnický Cirkus příkladem tvůrčí práce nejen autora a režisé-
ra, ale celého hereckého kolektivu (cena).

Jednou z typických ukázek tzv. autorského divadla bylo vystoupení nováčka přehlídky Teatrum mobile z Čáslavi. Dvoučlenný herecký soubor zpestřil dramaturgickou skladbu přehlídky osobitým ztvárněním autorské předlohy Vladimíra Krúpy (cena). Vystoupení bylo jevištní realizací pěti krátkých literárních útvarů epického charakteru, vypovídajících o životních pocitech samoty, odcizení, o touze změnit stávající stav věcí, o víře ve fantazii, imaginaci a tvořivé schopnosti člověka. Soubor realizoval svou výpověď svébytnou poetikou, v níž se snoubí životní realita se sny a asociacemi, která vyžaduje niternou symbiózu obou protagonistů a všech použitých výrazových prostředků. K této symbióze nedochází v představení bezezbytku. Děje se tak vlivem ne zcela zdůvodněného rozdílného přístupu autorovy spoluhráčky Vandy Dvořákové k interpretaci textu a jistou měrou i vlivem brzkého vyčerpání používaných nonverbálních prostředků. Tyto výhrady však nikterak nemohou zastítn skutečnost, že Teatrum mobile připravilo zajímavou a inspirativní inscenaci, která je neotřelou upřímnou generační výpovědí svých tvůrců.

O jednotě autora a režiséra lze hovořit i v případě inscenace Třešňové aleje P. Fialy, absurdní komedie, pranýřující egoismus a maloměšťáckou touhu po majetku, kterou mnozí znají z jejího uvedení v pražském Semaforu. Pod režijním vedením autora (byť nedokončeným) vznikla inscenace, která zejména pro maximální zaujetí všech aktérů hry strhává diváky k napjaté pozornosti. Přináší rovněž nemálo hereckých výkonů, jímž dominuje Stanislav Mrňavý v roli otce (cena). Hlavním problémem inscenace je sdělnost hlavní myšlenky hry. Vystává ze skutečnosti, že některá sporná místa předlohy nedávají dostatek motivace k jednání postav a vrstvení konfliktů k tragickému vrcholu a promítají se

i do režijního vedení inscenace. Nicméně, práce neratovického Specifiku, jenž existuje teprve třetí rok, náležela k tomu nejzajímavějšímu, co bylo možné na letošní přehlídce vidět.

Ze souborů, které svoji inscenaci stavěly na interpretaci dramatického textu, který zvolily pro svoji výpověď v širokém výběru domácí či světové dramatiky, se nejlépe dařilo rakovnickým při nastudování Gorinovy hry Ten, který nikdy nezašel (doporučení na národní přehlídku do Svitav). V inscenaci jejímž režisérem je František Švábek, se daří tlumočit myšlenky o svobodě lidského ducha, obdivujícím fantazii a hlásající právo člověka na plné rozvinutí své osobnosti i na smysluplnost osvobozujícího smíchu a radosti z těch nejprostších věcí života. Daří se jí to zejména při ztvárnění světa barona Münchhausena - našeho barona Prášila, zvláště prostřednictvím výrazné hercké práce Jiřího Šlapánka v roli Barona (cena) a Pavla Stece v roli sluhy Tomáše (cena). Chybí však důslednější nezjednodušené vybavení charakterů, vzájemných vztahů a jasné pointování situací u jejich protiháčů. V inscenaci je tak oslabena protiváha světa baronova a není mu přiměřeným protivníkem. Tento problém souvisí se zvolenými škrty, které navíc znejasňují závěr hry. Jedná se o problémy, jejichž odstranění je v silách souboru, stejně jako i domyšlení funkce zvoleného scénografického řešení inscenace.

U výše zmíněných inscenací, byť rozdílnou měrou, jsme nepostrádali zúročenou dramaturgicko-režijní práci, zúročenou snahu po potřebné aktuální výpovědi, zúročenou tvořivou práci a nepominutelnou míru divadelní fantazie, zaměřené k zaujetí

pozornosti diváků pro myšlenku autora a inscenátorů. Můžeme-li toto tvrzení vztahovat na výše uvedené inscenace, nelze jím bezezbytku předznamenat inscenace zbývající, neboť každé z nich - tu více, tu méně - se některého z uvedených atributů nedostává.

Kralupská inscenace Večera tříkrálového je koncipována jako divadlo na divadle, kde z anonymního masopustního reje vystupují postavy, aby sehrály příběh jedné z nejznamenitějších Shakespeareových her. Režie Juliany Jedličkové však tento princip neuplatňuje a funkčně nenaplnuje v celé inscenaci. Stejně tak zvolený inscenační prostor arénového typu je pouze naznačen masopustním rejem, ale dále se s ním významově nepracuje, ba dokonce komplikuje aranžmá některých významově klíčových míst. Zdá se, že soubor se ve své práci více soustředil na formální osvojení pro něj nezvyklých inscenačních postupů a arénového prostoru, než na soustředěnou výpověď, jíž by sloužily všechny složky zvoleného systému inscenace. Toto zacílení přineslo souboru své výsledky zejména v herecké práci (ceny Vladimíru Procházkovi a Rudolfu Brázdilovi).

Milostný příběh princezny Turandot, posunutý do roviny osobních a politických intrik Danielou Fischerovou, dal vzniknout textové předloze, náležející k tomu nejzajímavějšímu, co může naše současná dramatika nabídnout. Složitá struktura hry i její interpretační nároky se staly prubířským kamenem souboru z Mnichova Hradiště, který se jako vůbec první amatérský soubor pokusil hru inscenovat (v režii Pavla Štěpána za odborné spolupráce Jarmily Černíkové). Vědomí přetěžkého úkolu, žel, soubor dovedlo jen k jednostranné chladné konstrukci ve vedení příběhu i v charakteristice postav. Milostné zápletky i zhrzené city byly vyloženy jako reacionální vztahy. Nedůsledně byla naplněna i úloha tří glosátorů z comedie dell'arte. Drama vnitřních vášní se změnilo ve zjednodušenou šachovou partii, která i málo dynamickým aranžmá a stereotypním využíváním scénického prostoru postrádala strhující jevištní sugesci, která by umocnila vyjádření základní ideje dramatu. Nezměrné úsilí souboru, jeho píle a schopnosti se tak nesetkaly s očekávanou odezvou v publiku. Poměřováno náročností úkolu nejde však o prohru,

nýbrž o čestný boj, který nebyl dobojován.

Je to pouhý rok, kdy jsem psal o jednom z prvních uvedení Hubačovy Generálky na amatérském jevišti. Od té doby jsme svědky nemalého počtu nastudování této hry. Její další a další nastudování nesvědčí ve prospěch dramaturgické vynalézavosti. Překvapit mohou jen ti, kteří jsou s to jít za hranice textové předlohy. To se nestalo v nymburské inscenaci, navzdory zjevnému zaujetí a nezakryté chuti všech herců sloužit naplnění žánru hry. Úporná snaha o naplnění žánru se v ní stává cílem sama o sobě. Tím dochází k oslabení myšlenkového sdělení hry a jejího výkladu. Důslednější dramaturgicko-režijní práce by nesporně přinesla více a zúročila nemalou práci, kterou kolektiv nymburského Háčku vložil do inscenace.

V zásadě se stejným základním problémem jsme se setkali u slánského nastudování Ostrovského hry Kdo hledá, najde. Místo hořce satirické komedie, jejíž ostří míří do naší současnosti, jsme měli možnost sledovat spíše dobový obraz někdejší moskevské společnosti. Místo tématu o cestě ke štěstí omezence za kariérou a mejtkem, jsme byli svědky spíše úsměvného vyprávění o tom, "jak hloupy k štěstí přišel". Důslednější prosazení inscenačního záměru, vysloveného v programu, by bezesporu tvořivěji zúročilo nadšení, poctivou práci i talentovanost hereckého kolektivu, v němž nad jiné zaujala Anna Šittová v roli Vdovy Bělotělové (čestné uznání).

Tento stručný popis soutěžních inscenací je třeba doplnit alespoň zmínkou o vystoupení nesoutěžících. Dětský soubor Hostivit se představil v Rakovníku svým jevištním ztvárněním chodské lidové pověsti. Vedoucí souboru, autorka dramatizace a režisérka v jedné osobě se svým kolektivem připravila inscenaci v duchu vesnického lidového divadla. Inscenace poukázala na možné a málo využívané zdroje divadelní tvorby, zvláště dětských kolektivů, jimž demonstrační princip lidového divadla umožňuje řešit inscenační úkoly, které jiné principy neumožňují, např. prezentaci dospělých postav, čímž rozšiřuje i možnosti námětové. Přehlídku uzavřelo mělnické nastudování známé hry A. Nicolaje Tamboři aneb Tři na lavičce. Závěr to byl více než dů-

stojný, neboť přemýšlivá režie Vladimíra Dědka spolu se zralými hereckými výkony všech protagonistů dale vzniknout velice zdařilé inscenaci.

Minulé tři ročníky přehlídky přinesly nebývalé množství nadprůměrných inscenací a inscenačních počinů, svědčících o poučené divadelní práci a vpravdě tvořivém hledání a nalézání divadelního výrazu, který souzní s myšlenkovým posláním a umocňuje ho. Výsledky práce předvedené na letošní přehlídce nejsou s výsledky minulých třech ročníků souměřitelné pokud jde o počet výjimečných inscenací. Ačkoliv jsme nebyli tentokrát svědky totálního neúspěchu, zásadních omylů v práci režijní a scénografické či herecké bezradnosti, nemůžeme být spokojeni. Jen v případě Takové hry a Cirkusu se podařilo překročit tzv. solidní průměr směrem k výraznému tvůrčímu činu. Většina souborů kladla totiž důraz více na vnější podobu inscenací, na jejich dílčí složky. Postrádali jsme jejich využití k pregnatnímu vyjádření dramaturgicko-režijního záměru, k vyjádření základní myšlenky té které inscenace. Vedle toho jsme byli svědky výsledku práce, kde sice onen výklad myšlenky byl připraven, ale chyběly divadelně působivé prostředky k naplnění a vyznění inscenačního záměru. Určitý posun jsme v pozitivním smyslu zaznamenali v oblasti scénografie, zvláště v kostýmní složce. Cesta k dalšímu zkvalitnění by měla vést k povýšení stylizované znakovosti do bohaté jevištní metafor. Současně jsme zaznamenali i zkvalitnění herecké práce. Tato pozitiva je žádoucí umocnit cílevědomější poučenou dramaturgií a režii, co největší mírou divadelní fantazie a metaforičností.

Kladem středočeské přehlídky bylo její propojení se vzdělávacími akcemi. V jejím rámci se uskutečnila poslední dvě třídní soustředění ročního Kursu metodiků divadelních oborů, organizovaného SKKS. Při slavnostním zakončení přehlídky v Rakovníku obdrželo 18 posluchačů osvědčení o úspěšném absolvování kursu. V jednom z březnových víkendů se v rakovnické části přehlídky uskutečnil seminář pro pokročilé amatérské divadelníky kraje, věnovaný současnému světovému divadlu. Přínosem

byla přítomnost účastníků vzdělávacích akcí na přehlídkových představeních, jejich rozbořech a hodnoceních. Přehlídka nabyla více než v jiných letech pracovního charakteru, a to nejen pro uvedené vzdělávací akce. Ten se projevil také v rozborových seminářích, uskutečněných k jednotlivým soutěžním představením. S výjimkou rozboru a hodnocení inscenace souboru z Mnichova Hradiště, docházelo k potřebnému smysluplnému inspirujícímu dialogu mezi inscenátory a členy odborné poroty, jakož i divadelníky z řad účastníků vzdělávacích akcí a dalších návštěvníků přehlídky ze zúčastněných i nezúčastněných souborů kraje.

Milan Strotzér